

تام پین

مارک فیلپ

ترجمه
محمد قائد

فرهنگ نشر نو
با همکاری نشر آسیم
تهران - ۱۴۰۱

زندگی و شخصیت

گذشته‌ای فراموش شده در زاد و بوم قدیمی، ۱۷۴۴ - ۱۷۳۷

تام پین در ۲۹ ژانویه ۱۷۳۷ در شهر تفتفورد در ناحیه نوفک^۱ به دنیا آمد. پدرش سازنده طناب برای کشتی و مادرش، دختری یک وکیل دعاوی محلی، در زمان ازدواج ۳۷ ساله و یازده سال از شوهرش بزرگ‌تر بود. زمینه مذهبی آن دو بسیار با هم تفاوت داشت: مادرش انگلیکانی سفت‌وسخت و پدرش کریکر بود. اینان صاحب دو فرزند شدند. فرزند کوچک‌تر، که دختر بود، در کودکی درگذشت. پین در مدرسه محل درس خواند اما در سیزده‌سالگی مدرسه را ترک گفت و در کنار پدرش مشغول کار شد. در سال‌های آخر نوجوانی به دریا زد و مدت کوتاهی روی کشتی کار کرد. سپس به کارهایی در زمینه طناب‌بافی پرداخت. در ۲۲ سالگی ازدواج کرد و کسب‌وکار خودش را راه انداخت. در کمتر از یک سال همسرش درگذشت و کسب‌وکارش به هم ریخت. پس از آن به کار در اداره عوارض پرداخت اما در سال ۱۷۶۵ به سبب اقدام رایج «مهرزدن» - یعنی بررسی نکردن مدارک

1. Thetford, Norfolk

کالای مشمول عوارضی که تاجر در انبار داشت - عذرش را خواستند و ناچار شد کسب و کار خویش را از سر بگیرد و گاه به این کار و گاه به تدریس دستور زبان انگلیسی بپردازد. یک سال بعد درخواست استخدام مجدد در اداره عوارض داد. در این کار توفیق یافت و سال ۱۷۷۱ دوباره ازدواج کرد و کار در اداره عوارض را باگرداندن مغازه‌ای توتون‌فروشی توأم ساخت. طی مدتی که در لووس بود در مباحث باشگاهی محلی شرکت داشت. یکی از معاصرانش او را از نظر دیدگاه‌های سیاسی ویگ^۱ توصیف می‌کند. سال بعد نماینده کارکنان اداره عوارض در ارائه عرضحالی برای افزایش حقوق شد. بیشتر زمستان سال ۱۷۷۲-۳ را در لندن سرگرم مبارزه در راه این خواست بود و در دفاع از آن جزوه‌ای نوشت و چاپ کرد (که منتشر نشده ماند). این خواست نه تنها ناکام ماند، بلکه در غیبت او کسب و کارش به قرض افتاد و فعالیت‌هایش سبب شد رؤسایش با او دشمن شوند. در سال ۱۷۷۴ که کسب و کارش تخته شد و برای فرار از زندانی شدن به سبب قروضش به ناچار لووس را ترک گفت، رؤسایش در اداره عوارض از فرصت استفاده کردند تا او را به سبب اهمال در انجام وظیفه اخراج کنند. مغازه و اموالش را حراج کردند و اندکی بعد زندگی خانوادگی‌اش از هم پاشید. سپس به لندن بازگشت، توصیه‌نامه‌هایی از بنجامین فرانکلین، که طی اقامتش در لندن در سال ۱۷۷۲-۳ با او دیدار کرده بود، دست‌وپا کرد، سوار کشتی شد و رهسپار دنیای جدید گشت. با این حساب باید از دنیای قدیم به جان آمده باشد.

پین ۳۷ ساله بود که به امریکا مهاجرت کرد. ظرف دو سال به عنوان انقلابی بین‌المللی، حرفه‌ای برای خویش دست‌وپا کرد که تا زمان

۱. Whig؛ طرفدار محدودشدن قدرت و اختیارات مقام سلطنت نسبت به پارلمان، نقطه مقابل Tory. - م.

مرگش در سال ۱۸۰۹ ادامه یافت. در نیمهٔ دوم زندگی اش نقشی عمده در انقلاب امریکا داشت. در بریتانیا تحت تعقیب قرار گرفت و در جریان حکومتِ وحشت و اعدام‌های سال‌های انقلاب که در ۴-۱۷۹۳ فرانسه را درنوردید کم مانده بود اعدام شود.

بسیاری زندگینامه‌نویسان در پی یافتن توضیحی برای نیمهٔ دوم زندگی پین به نیمهٔ اول زندگی او توجه نشان داده‌اند و کوشیده‌اند عواملی که طناب‌بافی گمنام را از مأمور ادارهٔ عوارض به حد مُبلّغی انقلابی و بی‌همانند در روزگار خویش رساند شناسایی کنند. اما شواهد تاریخی برای این کار کفایت نمی‌کند و پین هرگز نکوشید ابهام سال‌های نخست زندگی اش را بزداید. گویی فعالانه می‌کوشید از گذشته اش در دنیای قدیم پُبرد تا بتواند خویشتن را در دنیای جدید بازسازی کند. این کاملاً قابل درک است. گذشته اش چیزی بهتر از زندان نبود و او قاعدتاً باید از فرصتِ گریختن از آن استقبال کرده باشد. دنیای جدید سرزمین فرصت‌ها بود، به‌خصوص که مجال می‌داد شخصِ زندگی را از نو شروع کند. گرچه می‌توان دربارهٔ حد توانِ آدم‌ها برای ایجاد تغییرهای بنیادی در شخصیت خویش بحث کرد، تأثیر مبارزات انقلابی را در شتاب‌بخشیدن به دگرگونی کسانی که در آن شرکت کرده‌اند نباید دست‌کم گرفت. انقلابی که پین به ایجادش کمک کرد ممکن است به ساختن او نیز، همانند بسیاری انقلابیون دیگر، کمک کرده باشد.

پین در امریکا، ۱۷۸۷ - ۱۷۷۴

پین در اکتبر ۱۷۷۴ انگلستان را ترک گفت و در پایان نوامبر پا به امریکا نهاد. معرفی نامه‌های فرانکلین کمکش کرد تا «نزد چندین نفر از اعیان برای تعلیم پسرانشان با حقوق بسیار خوب» استخدام شود. افزون بر

این «در اینجا چاپچی و کتابفروشی موسوم به رابرت ایتکین^۱ اخیراً دست به انتشار مجله‌ای زده ولیکن به این جهت که خود او چندان دستی در این کار ندارد از من تقاضای کمک نموده است. موقعی که اولین مرتبه به او کمک کردم بیش از ۶۰۰ مشترک نداشت. حالیه ۱۵۰۰ مشترک دارد و یومیه رو به تزاید است» (II, ۱۱۳۱). پین به‌عنوان ویراستار پنسیلوانیا مگزین^۲ استخدام شد اما به‌عنوان نویسنده هم مهارت پیدا کرد. شماری مقاله با جهتگیری انساندوستانه شدید در باب برده‌داری، ازدواج‌های ناموفق، انگلیسی‌ها در هند، دوئل، اشرافیت و حق مستعمرات مبنی بر دفاع از خویش با توسل به اسلحه نوشت. این مقاله‌ها، هرچند مشکل بتواند ادعای فیلیپ فونر^۳ را تأیید کند که پین «حتی اگر هرگز چیز دیگری ننوشته بود در ادبیات امریکا جای مهمی می‌یافت» (I, xil)، او را وارد محافل ادبی و فلسفی فیلادلفیا کرد و مهارت‌های ادبی‌اش را جلاداد. بی‌تردید این مقاله‌ها بخشی از مقدمات نوشتن کتاب عقل سلیم^۴ بود.

به‌نظر می‌رسد پین در نخستین سال اقامتش در امریکا به روحیه سیاسی رادیکال‌های پیشرو امریکا گرایش یافت که نارضایی‌شان ریشه در قانون تمبر ۱۷۶۵ و دیگر تلاش‌های انگلیسی‌ها برای مستقیماً مالیات بستن بر مستعمرات و نیز در قانون ۱۷۶۶ داشت که به موجب آن پارلمان بریتانیا برای وضع قوانینی لازم‌الاجرا در مستعمرات امریکا «در جمیع موارد و به هر شکل و طریق» اختیارات کامل می‌یافت. رادیکال‌ها این اقدامات را به توطئه‌های پارلمان و نخست‌وزیر نسبت می‌دادند و در این گمان بودند که پادشاه از چنین اقداماتی حمایت

1. Robert Aitkin
2. *Pennsylvania Magazine*
3. Philip Foner
4. *Common Sense*

نمی‌کند اما استراتژی دوگانه‌شان برای چوب گذاشتن لای چرخ چنین سیاست‌هایی و توسل به شخص شاه برای اجرای عدالت از بالای سر پارلمان سبب تلاش بیشتری از سوی بریتانیا برای اعمال اقتدار می‌شد. در دهه ۱۷۶۰ یک رشته بحران رخ نمود که طی آنها مقاومت در مستعمرات به توافق‌های اولیه‌ای انجامید که به سرعت منجر به تلاش‌های تازه‌ای برای تحکیم حاکمیت بریتانیا گشت. پین در دوره‌ای نزدیک به اواخر این کشمکش وارد امریکا شد. دوازده مستعمره در سپتامبر و اکتبر ۱۷۷۴ در کنگره‌ای سراسری شرکت جستند و اندک زمانی پس از ورود او تلاش‌های جدیدی که برای آشتی آغاز شده بود به شکست انجامید. در پی برخوردهایی میان قوای بریتانیا و شبه‌نظامیان امریکا در لکسینگتن و کانکورده^۱ در آوریل ۱۷۷۵، اوضاع به سرعت به وخامت گرایید. کنگره دومی که در ماه مه ۱۷۷۵ تشکیل شد دست به ابتکار عمل تازه‌ای برای سازش زد. این هم شکست خورد، با این نتیجه که منازعات در ناحیه کبک^۲ بالا گرفت و کنگره در دسامبر همان سال از متابعت پارلمان بریتانیا سرباز زد. با این همه، مستعمرات در همان حال که منکر حق پارلمان به حکومت مستقیم بر آنها بودند، علناً به معارضة با حکومت عالیّه جرج سوم برنمی‌خاستند. مستعمرات خواهان جدایی بودند اما میل داشتند پادشاه بریتانیا به‌عنوان رئیس کشور [و نه رئیس دولت] باقی بماند. حتی در این مرحله پیشرفته هم کمتر مهاجرنشین مایل بود علناً عَلم استقلال و ایجاد دولت جمهوری برافرازد.

پین عقل سلیم را در پاییز ۱۷۷۵ نوشت و این کتاب در ۱۰ ژانویه ۱۷۷۶ چاپ شد. گرچه نخستین جزوه‌ای نبود که علناً خواستار

1. Lexington, Concord

2. Quebec

استقلال و دولت جمهوری می‌شد، یقیناً نخستین موردی بود که بحث را آشکارا به صحنه مباحث عمومی می‌کشاند. اینکه این کتاب چنین تأثیری داشت تا حدی مربوط به اوضاع و احوال زمانه، و تا حدی نتیجهٔ بجابودن بحث پین و مهارتی بود که در دفاع از فکرش در سخنوری به کار می‌برد. عقل سلیم موفق بود چون پین در این کتاب به کسانی که آمادهٔ حمایت از جدایی بودند نشان می‌داد مشکلات امریکا را باید از چشم پادشاه دید نه پارلمان، و اینکه پذیرش تقریباً بی‌چون و چرای لزوم حکومت سلطنتی آخرین رشتهٔ مهم پیوند مستعمره‌نشینان و بریتانیاست. از این رو، حامی راستین جدایی باید نتیجه بگیرد که مستعمره‌نشینان جز آغوش گشودن بر دولت جمهوری و رد حکومت «سختگیرانه و عبوس فرعون انگلستان برای همیشه» چارهٔ دیگری ندارند (I, ۲۵).

اما موفقیت عقل سلیم دلیل دیگری هم داشت: حمله‌اش برای خوانندهٔ عادی قابل فهم بود. از این کتاب نزدیک به ۱۵۰,۰۰۰ نسخه فروش رفت (II, ۱۱۶۳) و حتی چیتم^۱، یکی از معاندترین کسانی که برای پین زندگینامه نوشته‌اند، قبول دارد «صحبت کردن به زبانی که مستعمره‌نشینان آن را حس می‌کردند اما به آن زبان فکر نکرده بودند، و محبوبیت آن کتاب، که عواقب هولناکی برای کشور مستعمره‌دار به همراه آورد، در تاریخ مطبوعات بی‌سابقه بود» (MC, ۲۶).

زمانی که فورتلی در کنار رودخانهٔ هادسن در برابر تهاجم انگلیسی‌ها سقوط کرد، پین سمت منشی مخصوص ژنرال گرین را داشت و در عقب‌نشینی طولانی نیروهای خستهٔ خودی به نیوآرک و سپس به برونسویک همراه آنها بود. روحیهٔ ارتش از این وقایع فاجعه‌بار

سخت صدمه دید. جرج واشنگتن^۱ به کنگره هشدار داد سربازانش به شدت زیر فشارند و برای زمستان تجهیزات کافی ندارند، و هراسش را برای دیگران به زبان آورد که «بازی تقریباً به آخر رسیده است». به نظر می‌رسید که نیروهای محلی، بی‌تجهیزات، نومید و آشکارا ناتوان از بستن راه پیشروی انگلیسی‌ها، در لبه فاجعه‌اند. دلسردی مُسری بود. پین زمانی که از فیلادلفیا دیدار کرد مردم را در شرایطی اسفبار و مالیخولیایی یافت که «از حرف زدن و حتی فکرکردن می‌ترسیدند، چاپخانه‌ها تعطیل بود و چیزی جز ترس و اکاذیب نشر نمی‌شد». در برابر این وضع، شبانه «نشستم و در حالتی که می‌توان اسم آن را شور وطن‌خواهی گذاشت اولین شماره بحران^۲ را نوشتم» (II، ۱۱۶۴). این مطلب در شماره ۱۹ دسامبر پنسیلوانیا جورنال^۳ چاپ شد و می‌گویند جرج واشنگتن دستور داد آن را در شب کریسمس و در آستانه نبرد ترنتون برای سربازان بخوانند. نخستین کلمات آن را بیش از هر نوشته دیگر پین نقل کرده‌اند:

اینک دورانی است که روح مردان را می‌آزماید. سرباز روزان آسایش و وطن‌خواه نازپرورده در این بحران از خدمت به کشور خویش تن خواهد زد، اما آن کس که اکنون پایداری ورزد شایسته سپاس مردان و زنان خواهد بود. بر جباریت نیز، همانند دوزخ، بی‌سعی نمی‌توان فائق گشت؛ مع‌هذا، تسلائی خاطر ما این است که تعارض هرچقدر صعب‌تر باشد پیروزی شکوهمندتر خواهد بود. [I، ۵۰]

۱. کشاورز امریکایی و سپس فرمانده نیروی مهاجران و مستعمره‌نشینان در نبرد با قوای انگلیسی، و نخستین رئیس‌جمهوری امریکا (دو دوره متوالی از ۱۷۸۹ تا ۱۷۹۷) پس از استقلال آن کشور. -م.

2. *Crisis*

3. *Pennsylvania Journal*

نخستین شماره رشته نامه‌های بحران اثر فوق‌العاده نیرومندی است. پین از قلب ستیز و نزاع و به‌عنوان وطن‌خواه متعهدی قلم می‌زند و اشاراتش به عزیمت همراه قوای نظامی از فورت‌لی و توصیف روشنش از وقایع عقب‌نشینی به‌کل اثر، از جمله بندهای غنایی تر آن، اصالت و قدرتی بی‌چند و چون می‌بخشد.

این قطعه سرآغاز اشتغال پین به مقام‌های اداری بود. نخستین سمتش منشی کمیسیون در کنگره بود که برای رسیدگی به وضع گروه‌های سرخپوستان در پنسیلوانیا تشکیل گشت. در آوریل ۱۷۷۷ منشی کمیسیون امور خارجی کنگره شد و تا استعفایش طی ماجرای سایلاس دین^۱ در آغاز سال ۱۷۷۹ در این سمت ماند.

ماجرای دین بر سر این سؤال بود که آیا تدارکاتی که دولت فرانسه پیش از ائتلاف ۱۷۷۸ از طریق بومارشه^۲ به امریکایی‌ها داده هدیه است یا وام. دین مدعی بود که وام بوده و خواستار پنج درصد کمیسیون برای نقشش در این معامله شد. پین، در حمایت از دوستش آرتور لی، یک نماینده دیگر امریکاییان در پاریس، مدعی شد هدیه بوده و دین می‌کوشد سر دولت کلاه بگذارد. پین معتقد بود علاوه بر دین کسان دیگری نیز از قبیل مقامشان کاسبی می‌کنند. اما ماجرا نیاز به ظرافت داشت زیرا بیم آن می‌رفت که اگر معاملات بین فرانسه و امریکا علنی شود فرانسوی‌ها پایشان را از ائتلاف بیرون بکشند. درحالی‌که در شور پین در دفاع از منافع جمهوری نوپا جای تردید نیست، نمی‌توان گفت

1. Silas Deane

۲. Pierre Augustin Caron de Beaumarchais (۱۷۳۲-۱۷۹۹)؛ نمایشنامه‌نویس فرانسوی که آرایشگر سویل و عروسی فیگاروی او شهرت دارد و روسینی و موزارت آنها را تبدیل به‌اپرا کردند؛ و در خرید تدارکاتی برای مستعمره‌نشینان امریکا سرمایه‌گذاری کرد. -م.